

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

III. Quid sit Falsum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

19 Hæc cognoscibilitas fundamentalis, seu potius intrinseca entis considerata in ordine ad cognitionem veram, quam ex se potest terminare, siue talis cognitio repugnet, siue non repugnet, optime dicitur passio, seu attributum entis, & veritas transcendentalis conuertibilis cum ente, præcindibitis ab illo ex parte actus, quia cum illo adæquatè conuertitur, & illi est intrinseca, vt probauimus, & insuper habet sufficientem distinctionem ab essentia, quia ex parte actus distinguitur, vt possit dici illius attributum, quia est posterior ente, prius enim hoc apprehenditur in ordine ad se, sub qua consideratione dicitur ens, & posterius in ordine ad cognitionem veram, sub qua consideratione dicitur verum, & hæc causalis nostro modo concipiendi vera est; quia est ens, potest cognosci: & hæc est falsa; quia potest cognosci est ens. Alia cognoscibilitas extrinseca, quam habet obiectum ad cognitionem veram possibili quâ potest cognosci similis possibilitati extrinsecæ, quam habet effectus tanquam a forma, a causa, a qua potest produci aliquo modo potest dici passio entis, quia comitatur omne ens, non tamen proprie, quia non desumitur ab ipso ente, neque ab illo nascitur, sed a cognitione obiecto extrinseca delimitur.

20 Obicit Hurt. ad probandum omnem cognoscibilitatem esse extrinsecam: Eo præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est aptum vt terminet cognitionem: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur a cognitione. Distinguo antecedens: eo præcisè quod cognitio terminetur ad obiectum, obiectum est capax terminandi cognitionem capacitatem extrinsecam, concedo antecedens: capacitatem intrinsecam, subdistinguo: formaliter, nego antecedens; illatiue, concedo antecedens: ergo tota cognoscibilitas obiecti desumitur a cognitione, nego consequentiam.

21 Inquires an obiectum quod constituitur verum formaliter per ordinem ad cognitiones, quibus cognoscitur sicuti est, habeat diuersas veritates per ordinem ad diuersas cognitiones, quibus cognoscitur, vel eadem in ordine ad omnes. Respondeo veritatem transcendentalem obiecto intrinsecam, in ordine ad quascumque cognitiones consideretur, intrinsece esse eandem omnino indiuisibilem, quia veritas, est in ordine ad cognitionem ab ente per nostrum intellectum distinguatur, formaliter tamè non constituitur per ipsas cognitiones, ac proinde non multiplicatur, est cognitiones multiplicetur, quia sicuti plures cognitiones possunt terminari ad idem obiectum, quoniam obiectum multiplicetur, sic possunt terminari ad eandem veritatem transcendentalem obiectiuam, quæ per se ipsa potest pluribus cognitionibus attingi, non enim obiectum habet aliquam formalitatem per quam sit capax terminandi hanc cognitionem veram, & aliam per quam possit terminare aliam cognitionem, sed per eandem terminat omnes cognitiones, quibus idem obiectum formaliter representatur.

22 Veritas obiectiuæ extrinseca, seu extrinseca cognoscibilitas desumpta formaliter ab actu vero, quo potest obiectum cognosci, iure multiplicatur dicitur multiplicatis cognitionibus, quia cum primariò in se cognitionibus, & eadem, quæ primariò cognitionem afficit, secundariò obiectum afficiat, cum in cognitionibus diuersæ veritates reperiantur, diuersis veritatibus subiectum affici necessario dicendum est: Constituent tamen hæc omnes distinctæ veritates vnum tantum verum, quia concreta accidentalia non per formas, sed per subiecta multiplicantur, sic vnus dicitur artifex homo pluribus artibus instructus.

23 Vltimò nota non bene dixisse Hurt. S. 11. veritatem non esse passionem entis; sed verum, quod breuiter impugno. Verum est concretum includens ens tanquam subiectum & veritatem; tanquam formam: sed ens quod est subiectum non potest accidere enti: ergo tantum potest illi veritas contingere. Quod si D. Thomas & alij asserant veritatem non esse in obiecto, ex quo infert Hurtadus non esse passionem illius, loquuntur de veritate propria actus & extrinseca obiecto, quam dixi non proprie esse passionem entis, non verò de veritate transcendentali obiecto intrinseca quam sæpe fundamentalem vocauimus.

PUNCTVM III.

Quid sit falsum.

1 Falsum appellare solemus id, quod non est iuxta regulas artis, neque habet omnia requisita, quæ debet habere

ad sui perfectionem, quo sensu merces falsas vocamus, & pecuniam falsam dicimus; hæc falsitas non opponitur veritati, sed rectitudini, & integritati, seu bonitati rei, ac proinde proprie non est falsitas proprie & strictè, sed defectus, seu malitia opposita bonitati, & integritati rei.

2 Falsum etiam dicimus omne id, quod est obiectum cognitionis falsæ enunciationis: hoc sensu ait Paul. 1. ad Rom. idolum esse mendacium, quia est obiectum falsæ enunciationis, quâ Deus enunciat. Hæc acceptio falsi latissima est, nullum enim est ens, de quo non possint multa dici per errorem, ac proinde iuxta hanc acceptiōnem ens etiam increatum falsum diceretur, quia de illo possunt falsæ enunciationes affirmari, vt si quis diceret non esse immensum, & infinitum. Hoc genus falsi enti increato tribuere, licet in re nullam illi imperfectionem tribuat, indecens est propter loquendi modum, ac proinde vitandum est, neque inter idiotas vnquam dicendum.

3 Falsum est quod apparet id, quod non est, & probabiliter fundat cognitionem sui: hæc definitio probatur ex dictis de veritate, quia sicut verum est quod fundat cognitionem, quæ cognoscitur, sicuti est ita falsum debet esse, quod fundat cognitionem illius, quod non est. Ad hoc autem vt dicatur ens fundare hanc cognitionem, necessarium est vt aliqua probabilitate aliter ac est iudicetur, aliàs error iudicij, seu falsitas tota tribueretur intellectui cognoscenti, & non obiecto cognito, quia cum omne ens ex se sit aptum fundare veram cognitionem sui, & hoc habeat ex sua natura, necessum est aliquid speciale reperiri in illo, quod dicitur falsum ad hoc vt dicatur fundare cognitionem rei aliter ac est, hoc autem erit similitudo cum alio ente, cum quo confunditur, & quod iudicatur qualem habet aurichalcum cum auro, illa enim accidentia quæ habet aurichalcum similia accidentibus auri, quasi nobis dicunt illorum subiectum esse aurum, & medijs illis aurichalco decipimur iudicantes esse aurum, & propter hanc rationem aurichalcum falsum aurum, & hoc est simulatum, & apparenter fictum appellamus.

4 Ex his primò infertur falsum semper dici per ordinem ad intellectum, qui deceptus accidentibus, seu coniecturis probabilibus tenentibus se ex parte subiecti de illo aliter iudicat, quia secluso hoc iudicio nullum ens falsum dici potest, ens enim ex se maiorem aptitudinem, seu inclinationem vt sic loquamur habet ad fundandam veram sui cognitionem, quam falsam, nihilominus non dicitur verum, nisi per ordinem ad cognitionem: ergo neque falsum dici poterit, nisi per ordinem ad cognitionem, quæ de illo aliter ac est iudicetur.

5 Infertur secundò; ens non dici falsum per ordinem ad intellectum diuinum, quia cum intellectus diuinus non possit aliter ac est, de obiecto iudicare, non potest obiectum dici falsum per ordinem ad iudicium illud diuinum.

6 Infertur tertio; falsitatem obiecti semper oriri ex imperfectione cognoscentis, quia, etsi aliqua accidentia similia fundamentum aliquod præbeant, vt hoc obiectum cum illo confundatur, & aliud ac est iudicetur, nihilominus ex se aptum erat terminare cognitionem veram, & accidentia quæ similitudinem referebant cum alio ente sufficientia non essent, si intellectus perfectè cognosceret, vt illum deciperent, vt patet in Deo qui propter sui perfectionem decipi non potest.

7 Infertur quarto; falsitatem non sumi per ordinem ad apprehensionem incomplexam, quia in simplici apprehensione non reperitur formalis falsitas, ac proinde per ordinem ad illam non potest sumi, falsitas obiectiuæ; potest autem sumi in ordine ad apprehensionem complexam, quia in hac aliqualis falsitas reperitur, vt dicebam Contr. 7. de Anima Puncto quarto.

8 Infertur quinto; non omnem propositionem falsam formaliter habere obiectum falsum in hac acceptione rigorosè sumptum, propositio enim, quæ quis affirmaret esse plures Deos, est falsa, nihilominus pluralitas Deorum non est falsa neque Dij falsi, sed ficti dicuntur, quia non probabiliter apparent existentes, neque possunt nisi per summam amentiam possibiles iudicari: & quando comædus regè representat dicitur Rex fictus, non tamen Rex falsus, quia non probabiliter potest Rex iudicari. Denique quoties temerè, & sine probabili fundamento circa aliquod obiectum decipior, propositio, seu iudicium est falsum, non verò obiectum, quia non probabiliter aliter ac est iudicatur, sed temerè.

Infertur

- 9 Infertur sextò; falsitatem non esse passionem entis, sicut est veritas, quia non omne ens probabiliter apparet aliter ac est: sunt enim plura ita ab aliis distincta, vt nulla probabilitate possint cum aliis confundi, nisi per summam cognoscentis ignorantiam: neque vt ens falsum dicatur sufficit ipsum fundamentum quodlibet tribuere, vt aliter ac est iudicetur, sed requiritur fundamentum tale esse, vt prudenter quis possit moueri ad iudicandum de re aliter ac est.
- 10 Notandum est quod quando duo entia ita inter se sunt similia vt quodlibet fundamentum tribuat vt confundatur cum alio, exempli gratia, aurum, & aurichalcum, ex natura rei non magis debuisse dici aurichalcum falsum aurum, quam aurum falsum aurichalcum, nihilominus vsu receptum est vt illud quod est imperfectius vocemus falsum respectu alijs similis perfectioris, & aurichalcum, falsum aurum dicimus, non verò aurum, falsum aurichalcum appellamus, quod tantum ex vsu, & communi loquendi modo dependet, potest tamen aliqua huius assignari ratio, quia cum quolibet entitas propriam perfectionem affectet, melius per metaphoram dicimus rem imperfectam nos fallere intendere simulantem se perfectiorem, quam rem perfectam nos decipere procurare, imperfectior se esse fingentis: sicut enim in rationalibus homo ignobilior sepe se alium nobiliorem esse fingit, & oppositum non nisi raro contingit, ita in non cognoscentibus per metaphoram dicimus rem imperfectiorem induere se figura alijs perfectioris, vt perfectionem simulat, quam in se non habet.
- 11 Inquiri solet, an obiectum artificiale falsum dicatur ex eo, quod non sit iuxta regulas artis executioni mādaturum. Resp. negatiuè, id enim potuit accidere ex eo, quod artifex non formauit ideam, quam formare debuisset iuxta artis regulas, & ita licet opus externū sit conforme ideæ, tamen declinat à regulis artis, & tunc illud opus non potest dici falsum, quia est conforme cognitioni, quia cognoscitur, error enim tunc tantum est in artifice, qui non formauit ideam, quam formare debuisset, non verò in praxi, quæ perfectè est imitatrix propriam ideam. Si verò artifex perfectam habeat ideam operis exercendi iuxta regulas artis, & ex imbecillitate potentie exequutricis non se conformantis in opere externo directioni ideæ internæ, tunc illud opus executioni mandatum propriè non est obiectum ideæ, neque praxis vt dicebam in Logica Controuers. I. Punct. 2. quia tale opus est monstruosum respectu directionis, quia est præter intentionem agentis, ac proinde non illud opus dicitur falsum in ordine ad illam cognitionem, quia in ordine ad cognitionem tantum potest dici falsum obiectum cognitum per talem cognitionem.

PUNCTUM IV.

Quid sit bonum transcendentale.

- 1 DE hac re latè, & doctè P. Soar t. I. Metaph. disp. 10. Ego verò breuiter attingam omnia, quæ ad naturam boni cognoscendam necessaria sunt.
- 2 Bonum est duplex; aliud bonum in se, aliud bonum alteri. Bonum in se est quod in se est perfectum, vnde Deus summè bonus dicitur, quia habet summam perfectionem, reliqua verò entia creata bona dicuntur, quia habent perfectionem requisitam ad suum esse, entitas enim incompleta licet non habeat perfectionem requisitam ad esse completum, habet tamen perfectionem, quæ ad suum esse incompletum requiritur, quia constituitur in esse materie. Perfectio est triplex essentialis, accidentalis, integralis. Perfectio essentialis consistit in prædicatis essentialibus, quibus entitas constituitur, hæc à nulla entitate, adhuc diuinitus potest separari, nulla enim entitas potest esse sine sua essentia. Perfectio accidentalis est aggregatio omnium accidentium, quæ exiguntur à forma ad suum esse naturale, in hoc sensu rem perfectam vocamus, quæ habet colorem, figuram, & pulchritudinem, aliæque accidentia iuxta propriam naturam requisita. Perfectio integralis est integritas omnium partium, quo sensu perfectum hominem vocamus illum, qui omnibus membris, partibusque corporis gaudet, & imperfectum mutilum aut mancum, eum qui membrorum aliquo orbatus est.
- 3 Hanc triplicem perfectionem triplex bonitas comitatur, quædam essentialis (essentialem voco non quia sit

formaliter ipsa essentia, sed quia realiter identificatur cum illa, & ex parte obiecti formaliter, tantumque ab ipsa ex modo significandi differt) alia accidentalis, integralis alia Bonitatem accidentalem, & integram posse ab ente definita fundatur non posse ab illo separari constat ex dictis. Hanc bonitatem in ordine ad se, quæ est idem ac perfectio entis non esse passionem illius ex parte obiecti docet Hortad. disp. 7. Metaph. lect. 4. quem impugnat Arriaga disp. 1. Metaph. lect. 6. immeritò tamen quia ex parte obiecti nullum prædicatum identificatur cum essentia est attributum, sed ipsa essentia, dicitur autem attributum ex modo cognoscendi, seu ex parte actus, quia apprehenditur tanquam passio, sicut est attributum hominis esse intellectum, & volituum in opinione non distinguere intellectum, & voluntatem ab anima, & in hoc sensu existimo hanc bonitatem, seu perfectionem esse passionem entis, quia conuenit omni enti, & non est ratio formalis illius, ens enim non definitur per perfectionem requisitam ad sui esse, sed per rationem existendi. Hanc conclusionem docet Soar disp. 10. lect. 3. quapropter assero hanc bonitatem rectè dici transcendentalem omni enti, consequitur enim omne ens, & à nullo, adhuc formaliter ex parte obiecti præcindi potest.

Bonum alteri est triplex, honestum, vile, & delectabile. Honestum sumi potest in ordine ad mores, & in ordine ad naturam: hoc honestum physicum dicerem, illud verò morale honestum in ordine ad mores. Bonum moraliter honestum est, quod independenter à quacunque utilitate, seu iucunditate per se est decens, & conueniens homini ratione videnti, hoc bonum præcipuè sumitur in ordine ad actiones humanas: opera enim virtutum honesta vocamus. Deinde derivatur ex actionibus in alia externa, velut enim honestum vocamus, quatenus est præscriptus ratione honesta, recta, seu decente homini ratione prædicto. Alio modo definiri solet honestum, id, quod dignum est honore, & laude, ita virtutum opera honesta dicuntur, quia illis laus debetur, nullum enim aliud premium virtutis magis consonum, quam laus: in hoc sensu virtutum habitus honestos dicimus, quia oriuntur ex operibus honestis, & in illa inclinant, non verò potentias naturales quia hæc ex se sunt indifferentes ad opera bona, vel mala laude, vel vituperio digna. Hoc bonum honestum est maxime per se appetibile, & præcipuum bonorum.

Bonum honestum in ordine ad naturam est aliud quod perficit naturam per se, & illi per se est commodum secundum qualem ratione virtutis, delectationis, & utilitatis in ordine ad aliud bonum, vt est sanitas, integritas, & ipsa vitæ: hoc bonum ait Soar. n. 14 appellasse Philosophos bonum naturæ decens, in quod bonum inclinat appetitus innatus naturæ, sicut appetitus rationalis rationis regulis gubernatus in opera bona, atque honesta, quapropter hoc bonum potest appellari honestum honestate naturali, cuiuslibet enim naturæ decet propria integritas, atque perfectio, illa verò quæ subiecto sunt decencia honesta dicuntur in eodem genere, quo decencia appellantur.

Bonum delectabile est illud, quod delectationem & voluptatem affert subiecto, sicut dulce palato, quod in illo delectationem causat. Bonum vile dicitur, quod conducere potest ad bonum honestum, seu delectabile acquirendum, etiam si ex se nullam ex his rationem habeat.

Hæc omnia bona esse appetibilia nullus dubitat, honestum enim est præcipuum appetibile inter omnia, per se enim est decens, pulchrum, & ornamentum naturæ. Delectabile verò est conueniens subiecto, illique valdè charum, frui enim natura obiecto delectabili, & in illo quietem, dulcedinemque sibi gratam reperit. Vile verò non per se appetitur, sed ratione illius ad quod est vile, qui enim amat honores, amat pecunias, quibus honor comparari potest.

Omnia entia creata bonitatem aliquam habent sibi conuenientem, habent enim accidentia, passiones, & proprietates sibi maxime conuenientes, fuitque Priscillianistarum, & Manicheorum error, quem impugnant Patres, quos citatos reperies apud Soar. n. 4. asserentium esse quoddam creaturas ex se malas, & à quodam principio summe malo procreatas.

In substantia verò increata rectè notat Soar. ibid. num. 7. non reperiri hanc conuenientiam per modum vnus ad aliud, Deus enim est simplicissimum ens, in quo nulla est proprie